

C·G· JUNG

KIRMIZI KİTAP

LIBER NOVUS

kaknüs yayınları 639
psikoloji serisi: 44

ISBN 978-975-256-444-2
yayıncı sertifika no. 11216

I. basım, 2015 istanbul

kitabın özgün adı: the red book. liber novus
kitabın adı: kırmızı kitap. liber novus
yazarı: carl gustav jung
ingilizceden çeviren: okhan gündüz
türkçe yayın hakları kaknüs yayınları © 2014

editör: seda darcan çiftçi
tashih ve redaksiyon: solina silahlı
iç düzen: muhammed nur anbarlı
kapak tasarımı: mustafa sabri saldamlı
baskı ve cilt: ertem matbaası

Kaknüs Yayınları
Kızkulesi Yayıncılık Tanıtım Eğitim Hiz. San. ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Merkez Mimar Sinan Mah. Selami Ali Efendi Cad. No: 5, Üsküdar, İstanbul
Tel (0 216) 492 59 74/75 Faks (0 216) 334 61 48
kitap@kaknus.com.tr
Dağıtım Çatalçeşme Sk. Defne Han No: 27/3, Cağaloğlu, Fatih, İstanbul
Tel (0 212) 520 49 27 Faks (0 216) 520 49 28
satis@kaknus.com.tr

www.kaknus.com.tr

kaknusyayinevi

C·G· JUNG
KIRMIZI KİTAP
LIBER NOVUS

Yayına Hazırlayan:
SONU SHAMDASANI

Türkçesi:
OKHAN GÜNDÜZ

kak1üs

İçindekiler

1 GİRİŞ *Liber Novus*: C.G. Jung'un "Kırmızı Kitabı"

35 Editörün Notu

93 Liber Primus

95 Olacakların Yolu fol. i(r)

104 *Cap i* Ruhun Yeniden Bulmak fol. ii(r)

107 *Cap ii* Ruh ve Tanrı fol. ii(r)

114 *Cap iii* Ruhun Hizmeti Üzerine fol. ii(v)

117 *Cap iv* Çöl fol. iii(r)

119 *Cap iv* Çöldeki Deneyimler fol. iii(r)

122 *Cap v* Gelecekte Çöle İniş fol. iii(v)

131 *Cap vi* Ruhun Bölünmesi fol. iv(r)

135 *Cap vii* Kahramanın Katli fol. iv(v)

138 *Cap viii* Tanrıya Gebe Kalmak fol. iv(v)

147 *Cap ix* *Mysterium (Gizemler)*. Karşılaşma fol. v(v)

156 *Cap x* Öğreti fol. vi(r)

165 *Cap xi* Çözülme fol. vi(v)

177 Liber Secundus

179 Yanılanların İmgeleri 1

180 *Cap i* Kırmızı 2

Not: Siyah rakamlar Türkçe çevirideki sayfaları,
kırmızı rakamlar orijinal tıpkıbasımdaki sayfaları gösteriyor.

- 187 *Cap ii* Ormandaki Şato 5
198 *Cap iii* Aşağılardan Biri 11
206 *Cap iv* Münzevi 15
216 *Cap v* Dies II 22
226 *Cap vi* Ölüm 29
231 *Cap vii* Eski Tapınakların Kalıntıları 32
239 *Cap viii* Birinci Gün 37
251 *Cap ix* İkinci Gün 46
258 *Cap x* Büyülü Sözler 50
265 *Cap xi* Yumurtanın Açılması 65
272 *Cap xii* Cehennem 73
276 *Cap xiii* Kurbanın Katli 76
283 *Cap xiv* Tanrısal Maskaralık 98
288 *Cap xv* Nox Secunda 100
301 *Cap xvi* Nox Tertia 108
313 *Cap xvii* Nox Quarta 114
324 *Cap xviii* Üç Kehanet 124
329 *Cap xix* Büyünün Armağanı 126
338 *Cap xx* Haçın Yolu 136
344 *Cap xxi* Büyücü 139

399 Sınamalar

- 481 Sonsöz
482 Ek A: Mandalalar
494 Ek B: Yorumlar
508 Ek C

Okuma Nüshasına Önsöz

C.G. Jung'un Mirasçuları Derneği'nin *Kırmızı Kitap*'ı yayımlatmak üzere gün yüzüne çıkarma yönündeki unutulmaz kararı almasının üzerinden on yıldan fazla bir süre geçti. Bu çok katmanlı eserin nasıl bir okuyucu kitlesine hitap edeceği noktasında uzun uzun düşünüldü: Psikoloji tarihine ilişkin eserlerin profesyonel okuyucusu mu? Genel okuyucu mu? İmgelerle yönlenebilen görsel algısı güçlü kişiler mi? Kaligrafi tutkunları mı? Güzel kitap koleksiyoncuları mı? Kitabın formatı ve tasarımı neyi ön plana almalıydı? Bu sorulara cevap bulmak kolay değildi. Paha biçilmez orijinalin sırf dış görünüşü bile bir mesaj içeriyor gibiydi. Birçok teklif tartışıldı, birçokları elendi. Nihayet W.W. Norton Yayınevi uygun bir çözüm buldu: elyazmasının orijinal formatında 2009 yılında yayımlanan bir tıpkıbasım. Kitabın parlak satış başarısı, yayımcının haklı olduğunu kanıtladı. Eser kısa sürede dünya çapında ilgi gördü ve dokuz dile çevrildi. Belli ki, eserin farklı yönlerinin hakkını vermekle kalmayıp farklı okuyuculara da hitap etmeyi başarabilen bir baskı tasarlamak mümkün olmuştu. Bu başarının borçlu olduğumuz kişilerin listesi hayli kabarık. Fakat iki ismi özellikle belirtmek gerek. Jim Mairs (W.W. Norton Yayınevi) ve Sonu Shamdasani (Filemon Vakfı).

Elinizdeki okuma nüshası, orijinal eserin metnini içeriyor. Bu format, Jung'un içsel gelişiminin yazınsal belgesi üzerinde yoğunlaşmak isteyenler için hazırlandı. Okuyucunun kendi gelişiminde istifade etmesi halinde, Jung'un eserinin amacına hizmet edeceğine şüphe yok.

Ulrich Hoerni
C.G. Jung'un Eserleri Vakfı
Temmuz 2012

SANA KONUŐTUĐUM YILLAR, bu derûnî hayalleri izlediğim yıllar, hayatımın en önemli dönemleriydi. Diğer her Şey buradan yola çıktı. O zamanlar başladı, daha sonraki teferruatın önemi yok. Tüm hayatım, bilinçdiőından patlak veren gizemli bir çağlayan gibi, bazen beni yıkabilecek kadar güçlü olan bu akıntıyı anlamaya çalışmakla geçti. Burada elde ettiğim veriler, (işlemeye) sanki bir hayat yetmeyecek kadar derin muhtevalıydı. Sonrası sadece sınıflandırma, bilimsel değerlendirme ve hayata tatbik etme. Fakat tüm anlattıklarımı içeren ilahî (numinous) başlangıç, o tarihlerden kaynaklanır.

C.G. Jung, 1957

Önsöz

1962 yılından beri C.G. Jung'un *Kırmızı Kitap*'ı geniş çevrelerce bilinmekteydi. Fakat ancak kitabın 2009 yılında yayımlanmasıyla geniş kitlelerin istifadesine sunulmuş oldu. Kitabın yazılış öyküsü Jung'un *Anılar, Düşler, Düşünceler* isimli eserinde anlatılmış ve birçok kitap eleştirisi yazısının konusu olmuştu. Burada sadece kısaca değineceğim.

1913 senesi Jung'un yaşamında bir dönüm noktası olmuştu. "Bilinç-dışıyla yüzleşmesi" olarak bilinen kendi üzerinde bir çeşit deney sürecine girdi ve bu deney 1930'a kadar sürdü. Bu deney sırasında "içsel süreçlerin dibine kadar gitmek," "duygularını imgelere dönüştürmek" ve "yerraltında sürüklenen fantezileri yakalamak" için bir teknik geliştirdi. Bu fantezileri ilk olarak *Kara Kitap*'ına kaydetti. Bu metinleri gözden geçirdi, düşüncelerini ekledi ve *Liber Novus* adını verdiği kırmızı ciltli bir kitaba kaligrafik yazıyla geçirdi, kitapta kendi yaptığı resimlere de yer verdi. Daha sonra bu kitap *Kırmızı Kitap* olarak tanındı.

Jung bu içsel deneyimini karısı ve yakın dostlarına anlattı. 1925'te Zürih'teki Psikoloji Klübü'nde verdiği bir dizi seminerde mesleki ve kişisel gelişimi hakkında bilgi verdi, aynı zamanda kendi geliştirdiği aktif imgeleme metodundan da bahsetti. Bunun dışında Jung oldukça ihtiyatlıydı. Mesela çocuklarına kendi üzerinde yaptığı deneyinden bahsetmedi, onlar da sıra dışı bir şey fark etmediler. Belli ki, olup bitenleri açıklamak Jung için zordu. Çocuklarından birine, kendisi yazı yazarken ya da resim yaparken yanında durmasına izin vermesi de nadiren gerçekleşen bir lütuftu. Bu yüzden, *Kırmızı Kitap* Jung'un ailesinde hep bir esrar perdesi ardında kaldı. 1930'da Jung, kendi üzerindeki deneyi sona erdirdi ve *Kırmızı Kitap*'ı yarım bırakarak rafa kaldırdı. Çalışma odasında şerefli bir köşeye konulmasına rağmen, bu kitabı onlarca yıl ele almadı. Öte yandan, bu çalışma sayesinde kazandığı içgörüler, ar-

dından gelen eserlerini besledi. 1959 yılında, eski taslağın yardımıyla, *Kırmızı Kitap*'ın metninin transkripsiyonunu ve yarım kalmış bir resmi tamamlamaya çalıştı. Bir son söz yazmaya da başladı ama bilinmeyen bir sebeple hem kaligrafik metin hem de son söz yarım kaldı.

Jung *Kırmızı Kitap*'ı yayımlatmayı ciddi şekilde düşünse de bunun için gerekli adımları atmadı. Bilinçdışıyla karşılaşması neticesinde ortaya çıkan kısa bir metin olan *Septem Sermones ad Mortuos (Ölülere Yedi Vaaz)* kitabını 1916'da şahsi basım olarak yayımlattı. Aktif imgeleme tekniğini tarif ettiği 1916 tarihli "The Transcendent Function/Aşkının İşlev" isimli makalesi bile 1958 yılına kadar yayımlanmadı. Jung'un *Kırmızı Kitap*'ı yayımlanmamasının birkaç nedeni vardı. Kendisinin de ifade ettiği gibi kitap tamamlanmamıştı. Araştırma alanı olarak simyaya karşı gittikçe artan ilgisi onu meşgul etti. Geriye dönüp baktığında *Kırmızı Kitap*'ta hayalleri anlamaya çalıştığı yoğun çalışmayı, gerekli ama sıkıntılı bir "estetikleştirici ayrıntılara inme" olarak tanımlıyordu. 1957 yılında *Kara Kitap*'ın ve *Kırmızı Kitap*'ın otobiyografik kayıtlar olduğunu ve akademik nitelikte olmadıklarından *Toplu Eserleri*'ne dâhil edilmelerini istemediğini açıkladı. Bir istisna olarak Aniela Jaffé'nin *Anılar, Düşler, Düşünceler* kitabında *Kırmızı Kitap* ve *Kara Kitap*'tan bazı bölümleri alıntılanmasına izin verdi, Aniela bu imkândan çok az istifade etmeyi tercih etti.

1961'de Jung hayata veda etti. Yazılı eserleri, C.G. Jung'un Mirasçıları Derneği'ni kuran aile üyelerinin zimmetine geçti. Jung'un yazılı eserlerinin yayın hakları, mirasçılarına bir sorumluluk ve görev yükliyordu: *Toplu Eserleri*'nin (*Collected Works*) Almanca baskısını yayımlatmaları gerekiyordu. Jung vasiyetinde *Kırmızı Kitap* ve *Kara Kitap*'ın ailesinde kalması yönündeki arzusunu ifade ediyor ama bu konuda daha fazla ayrıntıya yer vermiyordu. *Kırmızı Kitap*'ın *Toplu Eserler*'de yayımlanması öngörülmediğinden Mirasçılar Derneği bunun Jung'un eser hakkındaki nihai arzusu olduğuna ve bunun tamamıyla kişisel bir mesele olduğuna ikna oldu. Mirasçılar Derneği Jung'un yayımlanmamış yazılarını bir hazine gibi muhafaza etti; gelecekte yayımlanmaları söz konusu edilmedi. *Kırmızı Kitap* yirmi yıldan uzun bir süre Jung'un çalışma odasında bekledi, babasının evini miras olarak devralan Franz Jung'un muhafazasına emanet edildi.

1983'te Mirasçılar Derneği, yeri doldurulamaz bir eser olduğunu bildikleri *Kırmızı Kitap*'ı bir kiralık kasaya yerleştirdiler. 1984'te derneğin yeni atanan yönetim kurulu ailenin kullanımı için beş fotokopi yaptırdı. Jung'un aile üyeleri ilk defa kitaba yakından bakma fırsatı buldu. Bu ihtiyatlı tutumun faydası görüldü. *Kırmızı Kitap*'ın yıpranmadan günümüze gelmesinin sebeplerinden biri de kapağının yıllar boyunca nadiren açılması olmuştur.

1990'dan sonra Almanca *Toplu Eserler*'in -eserlerin bir seçkisi- yayıma hazırlanması tamamlanmak üzereyken, yönetim kurulu yayımlanmamış halihazırdaki bütün materyali ileride basılmak üzere değerlendirmeye başladı. 1994'te Mirasçılar Derneği arşiv ve editoryayla ilgili meselelerin sorumluluğunu bana verdiği için bu görevi ben üstlendim. Bu esnada *Kırmızı Kitap*'a ait hatırı sayılır miktarda taslak ve varyasyonlar olduğu ortaya çıktı. Böylelikle kaligrafik metnin eksik kısmının mevcut olduğu *Yedi Vaaz*'ı içeren taslağın devamında "Scrutinies/İncelemeler" başlığını taşıyan bir müsvedde olduğunu gördük. Fakat bu hayli büyük materyalin yayımlanıp yayımlanmayacağı yahut nasıl yayımlanacağı açık uçlu bir soru olarak kaldı. İlk bakışta üslup ve içeriğin Jung'un diğer eserleri ile pek az ortak noktası vardı. Çoğu yeri tam olarak anlaşılıyordu ve 1990'ların ortalarında bu noktalarda ilk ağızdan bilgi verebilecek kimse kalmamıştı.

Öte yandan, Jung'un yaşadığı dönemden beri psikoloji tarihi önem kazanmış ve yeni bir yaklaşım sunması mümkün olmuştu. Başka projeler üzerinde çalışırken Sonu Shamdasani ile temasa geçtim. Yoğun geçen sohbetlerde gerek genel olarak gerekse *Kırmızı Kitap*'a ilişkin olarak Jung'un yeni eserlerinin yayımlanma ihtimali üzerine konuştuk. Kitap, yirmi birinci yüzyıl okuyucusunun aşına olmadığı bir bağlamda yazılmıştı. Fakat bir psikoloji tarihi uzmanı, modern okuyucuya bu kitabı tarihî bir belge olarak sunabilirdi. İlk kaynakların yardımıyla kitabı, ortaya çıktığı kültürel bağlamda konumlandırabilirdi; bilim tarihi içinde kitaba bir yer verebilir, Jung'un yaşamı ve eserleriyle ilişkilendirebilirdi. 1999'da Sonu Shamdasani bu temel ilkeleri gözeterek bir yayım teklifi yazdı. Bu teklife dayanarak Mirasçılar Derneği 2000 yılının baharında -öncesinde etraflica tartışarak- *Kırmızı Kitap*'ı yayımcıların tekliflerine açmaya karar verdi ve editörlük görevini Sonu Shamdasani'ye verdi.

Bana defalarca *Kırmızı Kitap*'ın bunca yıldan sonra neden yayımlandığı soruluyor. Yeni anladığımız bazı noktalar büyük rol oynadı: Jung -görünenin aksine- *Kırmızı Kitap*'ı bir sır gibi saklamıyordu. Birçok yerde metinde "sevgili dostlar" ifadesi geçiyor, yani metin bir okuyucu kitlesine hitap ediyor. Gerçekten de Jung, yakın arkadaşlarına transkripsiyonun kopyalarını vermiş ve bunun üzerinde onlarla fikir alışverişinde bulunmuştu. Jung, kitabın yayımlanması fikrine karşı çıkmadı, meseleyi açık uçlu bıraktı. Ayrıca bizzat kendisi daha sonra yazdığı eserlerin malzemesini, bilinçdışıyla karşılaşmasından temin ettiğini ifade etmiştir. Bu karşılaşmanın bir kaydı olan *Kırmızı Kitap* da kişisel düzeyde kalmayıp Jung'un eserlerinin merkezine yerleşmektedir. Bu durumun alaşılması Jung'un torunlarının neslinin meseleye yeni bir bakış açısından bakmasını mümkün kıldı. Karar alma süreci uzun sürdü. Örnek parçalar, kavram ve veriler duygusal açıdan yüklü bir meseleye, daha rasyonel bakmalarına yardımcı oldu. Sonunda, Mirasçılar Deneği *Kırmızı Kitap*'ın yayımlanabileceği yönünde demokratik bir karar aldı. Bu karardan elinizdeki kitaba gelene kadar geçen zaman, uzun bir seyahat gibiydi. Sonuç ise etkileyici. Becerilerini ve enerjilerini ortak bir amaç etrafında toplayan çok sayıda insanın işbirliği olmasaydı bu kitap yayımlanamazdı.

Jung'un mirasçıları adına, katkıda bulunan herkese içtenlikle teşekkür ediyorum.

Nisan 2009

Ulrich Hoerni

C.G. Jung'un Eserleri Vakfı

Teşekkür

Kırmızı Kitap bir noktada belli bir formatta kamuoyuna sunulacaktı. Mevcut tarihi edisyonun yayımlanmasına katkıda bulunan birçok kişi oldu.

2008'de lağvedilen bir önceki C.G. Jung'un Mirasçıları Derneği, 2000 yılının baharında yoğun tartışmaların arıdından kitabı yayım tekliflerine açmaya karar verdi. Mirasçılar Deneği'nin eski başkanı ve idarecisi, derneğin günümüzdeki devamı niteliğindeki C.G. Jung'un Eserleri Vakfı'nın ise şimdiki başkan yardımcısı olan Ulrich Hoerni, bir icra komitesinin desteğiyle projeyi planladı. 2000-2004 yılları arasındaki başkan Wolfgang Baumann, 2000 yılı sonbaharında yayım sürecinin başlamasını mümkün kılan anlaşmayı imzaladı ve Mirasçılar Derneği'nin masrafların büyük bölümünü üstlenmesini sağladı. C.G. Jung'un Eserleri Vakfı aşağıdaki kişilere teşekkür eder: Zürih'te yayımcı Heinrich Zweifel'e teknik meselelerin planlanma aşamasında; İsviçre Federal Teknoloji Enstitüsü Donald Cooper Fonu'na hatırı sayılır bir bağışta bulunduğu için; Rolf Auf der Maur'a hukuki tavsiyeleri ve sözleşmenin hazırlanmasındaki yardımları için; Leo La Rosa ve Peter Fritze sözleşme görüşmeleri için.

2003 yılının kritik bir anında, editöryel çalışma Bogette Vakfı ve anonim bir bağış sahibi tarafından desteklendi. Jung'un yayımlanmamış eserlerini gün yüzüne çıkarmak amacıyla fon toplamak için kurulan Filemon Vakfı, editöryel çalışmayı destekledi. Stephen Martin'e teşekkür borçluyum. Kusurları olsa da çeviri ve metin Filemon Vakfı yönetim kurulunun desteği olmadan bu düzeye gelemezdi: Tom Charlesworth, Gilda Frantz, Nancy Furlotti, Judith Harris, James Hollis, Stephen Martin ve Eugene Taylor. Filemon Vakfı bağışçılarının desteğine teşekkür etmek ister, özellikle MSST Vakfı'na. Carolyn

Grant Fay, Judith Harris ve Tony Woolfo'a; çeviri için Nancy Furlotti ve Laurence de Rosen'e.

Bu projede çalışmam Maggie Baron ve Ximena Roelli de Angulo'nun birçok sıkıntılara rağmen desteği olmasaydı mümkün olmazdı. Jung'un eserlerinin entelektüel tarihi üzerine araştırmalarım 1993-1998 yılları arasında Wellcome Trust, 1999'da Institut für Grenzgebiete der Psychologie, 1998-2001 yılları arasında Solon Vakfı sponsorluğunda devam etti. Proje süresince University College London'daki (eskiden Wellcome Institut for the History of Medicine olan) the Wellcome Trust Center for the History of Medicine, araştırmalarım için ideal ortam oldu. Gizlilik anlaşmaları, arkadaşlarım ve meslektaşlarımla çalışmalarım hakkında konuşmama izin vermiyordu. Son on üç yıl boyunca buna katlandıkları için hepsine teşekkür ediyorum.

2000 yılının sonlarıyla 2003'ün başı arası C.G. Jung'un Mirasçıları Derneği projenin başındaki editöryel çalışmayı destekledi. Ulrich Hoerni'yle araştırmamın çeşitli kısımlarında beraber çalıştık ve kendisi kaligrafik cildin doğru transkripsiyonunu yaptı. Susanne Hoerni *Kara Kitaplar*'ın transkripsiyonunu yaptı. 1999, 2001 ve 2003'te Helene Hoerni Jung (1999, 2001) ile Andreas ve Vreni Jung'un (2003) ev sahipliğinde Jung ailesine sunumlar yapıldı. Peter Jung editöryel çalışmanın ilk aşamaları boyunca ve yayımlanma sürecine ilişkin olarak danışmanlıkta bulundu. Andreas ve Vreni Jung, Jung'un kütüphanesindeki kaynak kitaplara başvurmak için sayısız ziyarette bize yardımcı oldular ve Andreas Jung, aile arşivlerinden çok değerli bilgiler temin etti.

Bu kitap Larry Vigon'un günümüzdeki *Liber Novus, Dream* tıpkıbasımından sorumlu olan Norton Yayınevi'nden Jim Mairs ile beni buluşturan Nancy Furlotti ve Larry ve Sandra Vigon sayesinde yayımlandı. Kitabın Jim Mairs'den daha iyi bir editörü olamazdı. Kitabın tasarımı ve mizanpajının gerektirdiği sayısız ayrıntı ve incelikler Eric Baker, Larry Vigon ve Amy Wu tarafından maharetle gerçekleştirildi. Carol Rose büyük bir dikkatle ve usanmak nedir bilmeden metni kontrol edip düzeltti. Austin O'Driscoll süreç boyunca yardımcı oldu. Okuma nüshası için Laura Lindgren son derece estetik duran bir mizanpaj tasarladı ve birçok düzeltmeler yaptı. Ka-

ligrafik yazılar Digital Fusion'dan Hugh Milstein ve John Supra tarafından tarandı. (Sonar ile odaklanarak) eski ve yeninin müthiş bir kaynaşımı ile ortaya koydukları eser, Jung'un kaligrafisindeki özen ve titizlikle örtüştü. Dennis Savini tarama işlemi için fotoğaf stüdyosunu tahsis etti. Mondadori Printing'deki Nancy Freeman, Sergio Brunelli ve meslektaşları eserin teknik olarak en yüksek standartlarda basılması için gereken özeni gösterdiler.

2006'dan itibaren çeviri için Mark Kyburz ve John Peck ile beraber çalıştım -çeviri sanatında ayrıcalıklı bir deneyim süreci oldu. Telefonda düzenli olarak gerçekleştirdiğimiz konferans bağlantıları metni mikroskopik düzeyde tartışabilme şansını sağladı ve yaptığımız espriler, sürekli derinliklerin ruhuna dalmanın uyandırdığı gevşeme ihtiyacını karşıladı. Çevirmenlerin, editöryel çalışmanın ileriki aşamalarındaki katkılarının hakkı ödenemez. John Peck, metinde benim yakalayamadığım bazı önemli imaları tespit etti.

Ximena Roelli de Angulo, Helene Hoerni Jung, Pierre Keller ve merhum Leonhard Schegel, Jung'un yakın çevresindeki figürler ve genel atmosfere ilişkin olarak çok önemli hatıralar anlattı. Leonhard Schlegel Dada akımı ve bu dönemde sanat ve psikolojinin çakışma noktalarının içyüzünün anlaşılmasını sağlayan kritik paylaşımlarda bulundu.

Erik Hornung eski Mısır referanslarına ilişkin danışmanlık hizmeti verdi. Felix Walder 155 numaralı görselin dijital yakın çekiminde yardımcı oldu. Ulrich Hoerni küçük elyazılarını deşifre etti ve Guy Attewell Arapça yazıları tespit etti. Ulrich Hoerni Mitra ayinlerine ilişkin referanslar temin etti (bkz. EK C, dipnot 1). David Oswald Jung'un "Büyücü" başlıklı bölümdeki 314. dipnotta yaptığı göndermeye ilişkin olarak Mutus Liber'e işaret etti. Thomas Feitknecht J.B Lang belgelerine dikkatimi çekerek bu konuda yardımcı oldu. Stephen Martin Jung'un J.B. Lang'a yazdığı mektupları düzenledi. Paul Bishop, Wendy Doniger ve Rachel McDermott sorulara cevap verdiler.

Ernst Falzeder'e s. 41'de yer alan 145. dipnottaki referansı ve Stockmayer'in Jung'a yazdığı mektupların transkriptini yaptığı ve Almanca baskının giriş bölümü ile dipnotlarının çevirisinde yaptığı düzeltmeler için teşekkür ederim.